

Putz Jakab

KATALINFALVA* (I.)

A település történetének kezdete és fejlődése

1. PERIÓDUS: A saját földtulajdon megszerzése előtt – szerződéses időszak

A több mint 150 éves török uralom következtében Dél-Magyarországon, így szülőföldünkön is, oly mértékben csökkent a népesség, hogy *Mária Terézia* császár- és királynő, valamint utódai *Ferenc* császárral bezárólag betelepítésekkel igyekeztek helyreállítani Dél-Magyarország népességszámát.

A telepítési folyamat még *Lipót* császár és fia, *Ferenc* uralkodása alatt is tartott, elsősorban Németország nyugati részéről.

Katalinfalvára – alapítójának közbenjárására – főként német telepesek érkeztek, a „*Hát*” (*Heed*) vidék német falvaiból, így például *Zsombolyáról*, *Kis- és Nagyjécsáról*, valamint *Nagytószegről*.

A *Schütz* család, amely még ma is a legnagyobb családok közé tartozik, feltehetőleg *Nagytószegről* (oda pedig *Badenből*) települt át.

Ugyanígy az első telepesek közé tartozott a *Zacharias*, *Pretz*, *Bäuerle*, *Urso*, *Lenhart*, *Keks* és az *Ankner* család, de a németek előtt már más nemzetiségű telepeket is hoztak a vidékre a kiváló legelők miatt.

A falu alapítója *csak németekből* álló települést szeretett volna; éppúgy bizonyos az is, hogy a falu már 1790 előtt olyan népes volt, hogy lelkipásztort kért az uraságtól. Ő ezt teljesítve 1785 és 1790 között külön házat is építtetett a papnak, a máig szilárdan álló plébániát.

És most következzen néhány adat abból a megszentelt dokumentumból, amelyet őseink *első, igaz* lelkipásztora kezdett el írni és csaknem haláláig (1841. szeptember 6.) vezetett.

Utódja folytatta az írást, egészen a bekövetkező nehéz esztendőig. Nem tudni, hogy vajon ennek vagy a katolikus lelkipásztori szolgálat súlyos terheinek köszönhetően szakadt-e félbe a katalinfalvi parókiatörténet. Mindenesetre sajnálatos, hogy ez a szülőhelyünk szempontjából oly kedves, áldott forrás kiapadt.

A parókia történetében feljegyzett káplánok száma is azt bizonyítja, hogy Katalinfalván nehéz és fáradtságos lehetett a lelkipásztori szolgálat. A papnak ugyanis a településen kívül *Begaszentgyörgy*, *Ittvarnok*, *Csősztelek*, *Szöllős-Ittvarnok* és a két *Torák* katolikus lakosságát is el kellett látnia.

---

* *Dr. Putz Jakab* 1932-ben német nyelven írt monográfiáját a család tagjai fordították le magyar nyelvre.

A katalinfalvi parókia történetét *Balázs János* plébános úr, a csanádi egyházmegye diakónusa és tiszteletbeli kanonoka kezdte meg. Áhítattal és mély meghatottsággal olvashatjuk írását, amelyből kiderül, hogy a lelkipásztorok becsülettel és szeretettel osztoztak elődeink kevés örömeiben és nehéz megpróbáltatásaiban.

De nézzük *Balázs János* saját kezűleg írt beszámolóját:

„*HISTORIA PAROCHIAE CATARINAFELDIENSIS AB EXORDIO EJUSDEM DEDUCTA*

Anno salutis millesimoseptingentesimo nonagesimo quarto temporis aestivo exurgere cepit possessio nomina catharinafeld curis et auspiciis spectabilis ac aeximiae dominae Catharinae Kiss de Lukács, natae de Issekutz, quae tutricis minnorenns filii sui Antonii de Kiss propriaetarii domini Szent-György. Numerus quidem domorum condendae possessionis mitio in 135 defixus existit nimirum in 115 cum integra sessione coloniale et 20 domibus inquilinaribus, nihil ominis progressu temporis, quem admodum wx decursu historiae patebit 19 domus adiectae sunt.”

Lefordítva:

„*A KATALINFALVI PLÉBÁNIA TÖRTÉNETE A KEZDETEKTŐL*

Katalinfalva történetének kezdete az Úr 1794. esztendejének nyarára tehető. A települést a példás és kiváló Lukács Katalin, szül. Isszekutz, majd fia, Ittebei Kiss Antal, Béga-Szent-György domínium ura patronálta.

A házhelyek száma ekkoriban 135-re tehető, ebből 115 telepes és 20 házas zselér. Az idő múlásával még 19 ház épült.”

Majd folytatódik a történet:

1794. december 24-én *Francisco Foder* főtisztelendő, a csanádi székeskáptalan szeniora Katalin asszony és kiskorú fia jelenlétében *Páduai Szent Antal* tiszteletére ideiglenes templommá avatta a plébánia nagytermét.

Ugyanezen magas rangú egyházi személy nevéhez fűződik a jövődó lelkipásztorot érintő congrua összeállítása:

Kézpénz	200 forint
Szentmisékre szánt összeg	52 forint
Búza	24 pozsonyi mérő
Szemes kukorica	24 pozsonyi mérő
Zab	30 pozsonyi mérő
Széna	15 boglya
Fa	10 öl
Gally	400 kéve
Szalma	10 öl

Balázs János 1795. február 12-én került a katalinfalvi plébániára. Előtte Kisfaludon teljesített lelkipásztori szolgálatot, de ugyanebben az évben, december 5-én fent említett *Foder* főtisztelendő vezetésével ünnepélyes keretek között már Katalinfalva plébánosává nevezték ki.

A jámbor és istenfélő Katalin asszony nem nyugodott, és arra kérte a hívőket, támogassák egy megfelelő nagyságú templom építését.

Az uraság szerezte be az építéshez szükséges anyagot, a telepesek besegítettek a munkába. Így kezdődött meg a szeretet és egyetértés műve uraság és telepes között.

A templom alapkövét – az uraság tekintélyének köszönhetően – *Kőszeghy László* püspök úrral közösen fektették le 1808. június 13-án. Az ünnepségen az egyház és a megye magas rangú képviselői is részt vettek.

Az alapkőre (latinul) a következőket írták:

„Az alapkövet VII. Pius pápa egyházfő, I. Ferenc osztrák császár és magyar király, József főherceg és Ambroso magyar egyházi primás, kalocsai érseki primás idejében, 1808. június 13-án, Pádúai Szent Antal ünnepén fektette le *Kőszeghy László* püspök és Katalinfalva patrónusa.”

A templom építése és berendezése 5 évig tartott. „Ezer szorgos kéz fogott össze, és a lázas igyekezetben minden segítség elkelt.” – „Igen, igen, a templom építésekor jó néhányan megizzadtak” – meséli az idős Pretzné.

De az uraság által berendezett, izléses templom megérte a fáradságot.

Amikor egy katalinfalvi eljutott Bécsbe és meglátta a Stephansdomot, azt mondta: „Na jó, lehet, hogy a Stephansdom a legszebb, de utána rögtön a katalinfalvi templom következik!”

Katalin asszony és utódai Isten iránti tiszteletből rengeteget áldoztak a templomra.

Az ünnepélyes templomszentelőre 1812. augusztus 16-án került sor *Némethy Pál* püspök helyettes vezetésével, egyházi képviselők és a nép részvételével.

Az ezt megelőző évben, 1811-ben érkezett meg Temesvárról az első két harang: a nagyobbik 5 mázsa 20 fontot, a kisebbik 2 mázsa 50 fontot nyomott.

A lényegesen szerényebb templomszentelő ünnepség már az uraság és a falu nehez anyagi helyzetét tükrözte. Ehhez jött még az állam gazdasági csődje és a jegybank létrehozása; a szerencsétlenség a tetőpontjára hágott.

Négy éven át heves esőzések követték egymást. Erről a krónikás így számol be:

„1816. Praesens annus memorabilis est 1816 a fatali inundatione aquarum” („az 1816-os évet a folyók túláradása jellemzi.”) Ez júniusig – mélyebben fekvő helyeken augusztusig vagy még tovább – stagnált.

A plébános is panaszkodik, hogy mindenhol tönkrementek a gyümölcsfák, a sajátja is, mivel a víz helyenként még augusztusban is 1 láb mélyen állt. A termőföldekből összesen 3 hold maradt szárazon, a többin a víz elérte az 1 öl mélységet, és 5–10 font súlyú halakat lehetett fogni benne.

Betegség és nyomor ütötte fel a fejét mindenütt, és a gabona ára rohamosan emelkedett.

1817 nyilván termékenyebb év volt, mert a hívők részéről több új kezdeményezés született. Többek között 3 új harangot csináltattak, és kanonikus látogatása alkalmából személyesen *Kőszeghy László* püspök úr avatotta és szentelte fel őket:

1. nagy harang
(5 mázsa 20 font) ..... Szent Katalin tiszteletére
2. középső harang
(1 mázsa 70 font) ..... Szent Antal tiszteletére
3. kis harang
(75 font) ..... a Szentháromság tiszteletére

A harangok elnevezése, valamint az 1813 és 1830 közötti újítások mind az Istennek, a telepések sorsában osztozó uraságnak és a lelkipásztornak szóló köszönetről tanúskodnak.

1817-ben új congrua született, mivel egyre több ok szólt annak növelése mellett (káplánok stb.).

Ebben az évben két nagy elvezető árkot hoztak létre; egyikük Katalinfalva déli szélétől az ernestházi határon át egy mélyedésig vezetett. Ez a *Temes* folyóba torkollott, és „Choso” néven ismert.

A másik árok a Klek utcánál kezdődött (Katalinfalva és Klek között félúton), keresztelte a Lázárföldi utcát, és azzal párhuzamosan másfél kilométer hosszan folytatódott a katalinfalvi és lázárföldi határig, majd onnan délkelet felé vette az irányt, át az egyesített Istvánfalva–Ernestházi utcán, és szintén a Chosóba torkollott.

A nagyszabású mű még ma is – de elsősorban az inség napjaiban, amelyet az emberek oly hamar elfelejtenek – az árkok alkotóját, a felejthetetlen *Kiss Antal* urat dicséri, aki jó cselekedetei során sohasem tagadta édesanyja jótékony befolyását.

Az első elvezető árkot helyenként két, két és fél öl mélyen ásták, majd létrákon hordták fel a földet. Amíg a nemes úr élt, lelkiismeretesen ügyelt arra, hogy az elvezető árkot kifogástalan állapotban tartsák.

Ezen sorok írójának édesanyja látta egyszer elhaladni az uraságot a ház előtt *Kenderes* irányába. Rövid idő múlva a kocsi széleseben vágatott vissza a község házához, és az uraság azt a parancsot adta, hogy eruálják azt az embert, aki kendert áztat az árokban. Miután visszatért az árokhoz, megint mindent rendben talált; a bűnöst pedig futni hagyta.

Idővel sajnos – a fenti példához hasonlóan – sok helyen megrongálták az árkot, és ez súlyosan megbosszulta magát, amikor az előző század 70-es éveiben megismétlődött az 1816-os és az 1841-es árvíz.

Már 1841-ben úgy tűnt, hogy az árvíz veszélyes méreteket ölt, de az akkoriban még jó állapotú árkok kellő gyorsasággal elvezették a vizet.

Így teltek a 10-es, 20-as évek növekvő jólétben.

1824-ben *Balázs János* főtisztelendő plébános úr saját költségén mellékoltárt építtetett a templomban Szent Katalin tiszteletére.

1831-ben szülőhelyünkön is felütötte fejét a kolera; nyilván Ázsiából terjedt át. 180 hívő esett áldozatul ennek a borzalmas betegségnek, amely a szomszédos településeken is tombolt. Szentgyörgyön 58, Ittvamokban 35 ember vesztette életét.

Próbáljuk beleképzelni magunkat ebbe a korba: orvosi segítség nem volt, vagy csak ritkán adódott – ahogy minden bajban, így a betegségben is –, az érintett először lelki segítséget, majd gyógyszert kért a lelkipásztortól.

Micsoda áldozat és mennyi fáradozás hárult ezzel a papra!

A lakosság számára áldásos volt, hogy régen a lelkipásztoroktól a betegségek (nevezetesen az epi- és endemikus bajok) átfogó ismeretét is megkövetelték. Ezért a papokat legtöbbször hatékony gyógyszerekkel is ellátták.

Így volt ez az első két katalinfalvi plébános esetében is, így a településnek nagy megkönnyebbülést jelentett, hogy a papok személyesen és gyorsan az elsősegélyt tudtak nyújtani.

Egy külön bekezdésben kitérünk arra, mennyi jót tett a négy – különösen az első két – lelkipásztor Katalinfalván.

Az akkor élt emberek az 50-es, 60-as években még sok szépet meséltek az öreg Balázs plébános úrról és főként a megboldogult *Matzek István* plébánosról, akivel buzgón végzett szolgálatai közben végzett a kolera.

Az 1831-es járvány 1836-ban megismétlődött, igaz, akkor már enyhébb mértékben.

1830-ban 6 kegyes alapítvány létesült, ezek száma később négyvel bővült.

1835-ben Balázs János plébános saját költségén (1900 forint) egy 10 mázsás harangot készíttetett a katalinfalvi templomnak.

1836-ban Balázs Jánost a király kegyelméből a csanádi egyházmegye tiszteletbeli kanonokjává nevezték ki, ehhez kapcsolódóan 1837. június 13-án olvasott misét *Lonovics József* egyházmegyei püspök vezetésével.

November 4-én Balázs Jánost koronás arany érdemkereszttel tüntették ki.

1841-ben ismét nagy árvíz volt, melynek következtében emelkedtek az árak. Míg negyed kiló búza korábban 16 forintot ért, később 40 forintba került.

1841. szeptember 6-án 81 éves korában elhunyt Balázs János plébános kanonok; hívei őszintén gyászolták.

Az első lelkipásztor utolsó bejegyzése a parókia történetébe így szól:

„1837. nov. 4. – A Majaestate sanctissima Torque aureo cum Catena clementissima sum praemiatu posteaquam Illustrissimus Dominus Praesul exauclata mea merita altissimo loco... exhibere dignatus est.”

Az 1838–1841 terjedő időszakról nem található feljegyzés a parókia történetében. A település első lelkipásztora – ahogy azt már említettük – 1841. szeptember 6-án hunyt el. Utódjául – minden bizonnyal az uraság javaslatára – *Matzek Istvánt* választották. Ő kezdetben csak mint az elárvult plébánia adminisztrátora (1841. december 5.) működött közre a falu életében. 1842. március 16-án *Lonovics József* püspök atya apai-szeretetteljes hangvétellő (latin) levelében gratulációjával igazolja a pozíció betöltését, ugyanakkor felhívja a figyelmet a papi vizsgára. Ezt az adminisztrátor egy év elteltével, 1843. május 1-jén sikeresen le is tette.

Ugyanebben az évben június 13-án került sor a papszentelőre. A szertartást *Gábrriel József* kanonok úr vezette az uraság, Ittebei *Kiss Antal* jelenlétében.

Az újonnan felszentelt plébános ünnepélyesen köszönetet mondott Istennek, valamint az uraságnak és családjának. Ezután az őt már ismerő és tisztelő hívőkhöz fordult: Hozzájuk intézett beszédében tanúságot tett kötelességtudatáról, komolyságáról és felelősségének súlyáról, amely immár az ő vállát terhelte, és amelynek a faluban töltött tevékenysége első napjától kezdve teljességgel tudatában volt.

Szavai egy tragédia megjövendöléséről is szólnak, mert *Matzek* plébános beszédét tettek is követték. Felszentelésekor megígérte híveinek, hogy életét adja értük, és szavát később megrendítő módon be is tartotta.

Papszentelői beszéde érdemes arra, hogy mi, utódok imaként, szent fogadalomként idézzük:

„És végül egy pár szó, kedves Híveim!

Ma megerősödött lélekkel abban az örömben részesültem, hogy szellemi vezetőként és valódi papként állhatok előttetek. Ezért a szolgálatért léptem be a papi szent-

ségbe, hogy veletek, drága Híveim a Magasságos színe előtt megkössöm azt a szövetséget, amely mind közül a legüdvözítőbb.

»Én vagyok a jó pásztor« – mondta egykor Jézus.

Én megértettem e szavak jelentését, és ezt teljesítve szeretnék meghalni, hogy egyszer a nagy ítélőbíró előtt nyugodt lélekkel adhassak számot drága nyájam élen minden egyes lélekről.

Szeretteim! Fáradhatatlanul azon leszek, hogy tápláljalak benneteket mindazzal, ami lelketek üdvét szolgálja.

Életem minden napját, minden óráját és pillanatát, amelyet veletek tölthetek, jogos kívánságaitoknak, szükségleteiteknek, erényeteknek, jámborságotoknak és lelki megvilágosodásotoknak szentelem. Így megkíméltek minden bánattól, és az én gyenge vállaimra helyezett nehéz terhet együtt visszük majd – mert ugyan ki ne akarná így? Melyikőtök tagadná meg tőlem szeretetét, amikor én kész vagyok saját életemet adni értetek?

Legyetek hát jó nyáj! Bárányok, akik szívesen hallgatják pásztorukat és engedelmeskednek neki! Akkor veszélytelenül, kéz a kézben haladunk majd a meredek, de biztos úton égi hazánk felé, és az ítélet napján kérem fogom a Mindenhatót, hogy engem, akit most vezetőtöknek adott, tegyen megdicsőülésetek szemtanújává”

Több ez, mint jámbor ima. Inkább szent fogadalom, amelyet a nemes lelkű plébános az 1866-os kolerajárvány idején halálával be is teljesített.

1844 gyászév volt Katalinfalva történetében:

Május 2-án szívszélhűdés következtében elhunyt Ittebei Kiss Antal, odaadó családapa és Katalinfalva apai barátja.

Koporsójánál a hívők egész serege gyászolta, lelkipásztorukkal az élen. Gyászolt a megye és annak előkelőségei is. A plébános búcsúztató szavai – amelyek német nyelven a parókia történetében is megtalálhatók – olyan meghatóak voltak, hogy – tanúk szerint – szem nem maradt szárazon.

A holttestet rézkoporsóba fektették – és mivel az elhunyt kérésére boncolást kellett végezni –, szívét kivették és egy ezüst tárolóban helyezték a koporsóba. Halála után sokat idézték az elhunyt szavait és intelmeit. Még 50 évvel később, a 19. század végén is anekdotákat meséltek a megboldogult uraságról.

Az 1848-as forradalom nehéz időket hozott Katalinfalvára; de az összefogásnak köszönhetően a sok borzalom, felfordulás és az egymást kaleidoszkópszerűen váltó baráti vagy ellenséges seregek fosztogatásai még elviselhető kereteken belül zajlottak le.

Nemes Kiss Antal utóda jó szándékúan lépett apja nyomdokaiba; a forradalom által megcsorbult jólét hamarosan helyreállt; az 1863-as éhínséget állami és uradalmi támogatással igyekeztek enyhíteni, így például nap mint nap egészséges étkezést biztosítottak a szegények számára.

1864 igen termékeny év volt. A búzaföldeken, amelyeket 1863 nyarán nem tudtak lekaszálni, a lepotyogott szemekből kicsírázott a búza; majd az őszi vetés 1864 nyarán nagyszerű aratást eredményezett. Az emberek betakarították a hálából „égi termésnek” elnevezett búzát.

1864 őszen elszaporodtak az egerek és a hörcsögök. Az első áradat a ködös-esős őszi napoknak köszönhetően gyorsan elvonult. A hörcsögszaporulat 1865-ben érte el a tetőpontját; a tehetősebbek könnyű szőrmét készítettek a hörcsögök bundájából.

Így lépett be a világ s vele együtt ez a kis katolikus település a történelmi szempontból oly tragikus 1866-os esztendőbe. E sorok szerzője nem arra hivatott, hogy mindezekről az eseményekről beszámoljon. Krónikásként azonban meg kell említenie, hogy ennek a háborús évnek a viszontagságai és gazdasági nehézségei sokkal nyomasztóbbak voltak, mint 1859-ben.

A nyomorhoz – ahogy a régi dal is szól – „betegség, háború és éhínség” párosult, sőt jött még egy csapás, a *kolera*.

A járvány egyesekkel gyorsan végzett, de utójára hagyta a község hónapokig helytálló, szeretett lelkipásztorát, aki a kezdeti lelki szolgálat mellett később az ápolásba is besegített, és önerőből gyógyszereket szerzett.

Orvosi segítség legtöbbször nem volt, vagy csak nagyon ritkán adódott.

A nemes lelkű plébános halálával beváltotta és megpecsételte felszenteléskor tett fogadalmát (l. függelék).

Ezzel zárul az első periódus.

A szerződéses időszak a vége felé közeledett – erre még visszatérünk, és szemügyre vesszük a település gazdasági helyzetét, amely alapításától kezdve igen nehézkesnek, sőt szomorúnak nevezhető.

Ennek több oka is volt; elsősorban a megfelelő forgalmi összeköttetés hiánya. *Mária Terézia* császárnő, a betelepítések szorgalmazója helyesen felismerte, hogy jó vízi utakra van szükség a Bega- és Terézia-csatornán. Az akkoriban létrejött utak még ma is hasznosak, főként a magyar kormány által 1910-ben elrendelt kotrómunkálatok óta. Később épült a Ferenc-csatorna és egyéb hasznos létesítmények.

Csak a vasút hiányzott. Az értékes gabonát egészen a *Tiszáig* kellett vinni, hogy ott nevetséges összegért, személyes áldozatok árán el lehessen adni. E sorok szerzője maga is emlékszik a tiszai utazásokra és éjszakázásokra; apja biztos oltalma ellenére is félt a folyón.

Akkoriban a plébánost, tanítót, borbélyt, templom- és iskolaszolgát búzában és kukoricában fizették ki.

A háziasszony dolga volt eladni a városban a tojást, szalonnát, zsírt, libákat, csibéket stb. és azokat a háztartáshoz szükséges árura cserélni. Aztán ott volt a gyapjú vagy a kender, amiből szőni-fonni kellett, végül jött a fáradságos fehérités. Egy mai parasztasszony szinte grófnőnek számít az akkori háziasszonyokhoz képest.

Az anya legfőbb ékessége pedig a gyereksereg volt.

Ritkán született belőlük egy tucatnál kevesebb. Akinek nem volt legalább fél tucatra való, az szegény embernek számított. Milyen szépek és egészségesek voltak az akkori anyák! Amikor vasárnap selyemszoknyában, imakönyvvel és rózsafüzérrel a kezükben vonultak a templomba, a gyerekek tisztelettudóan utat engedtek a pompás menetnek.

Ha a templomban énekről, istentiszteletről vagy prédikációról volt szó, a hívők elvárásai nem voltak szerények. Igaz, az *Albetz* kántortanítónak szóló dicséret sem! Ha a dicsőítő ének és orgonaszó között templomot és szívet rengetően felhangzott a

„Te, Deum laudamus!” vagy a „Magnificat anima mea Dominum!”, az egész templom megtelt ünnepi, tiszteletteljes áhítattal.

A szentmise után az emberek hazamentek, a család volt az első. Vasárnaponként az egyszerű „házas zsellérnél” is kiadós ebéd készült, a templomi-lelki felfrissülés után a gyomor kívánalmainak is eleget tettek. Közben megkritizálták az orgonajátékot, megbeszélték a templomban történeteket: „Na, a plébános megint olyan szépen beszélt, hogy nem lehetett visszatartani a könnyeket”, vagy „az Albetznél szebben senki nem tud játszani”.

Aztán megújult erővel jött a következő hét és a nehéz munka. Aki nem vett részt benne, talán el sem tudja képzelni. Hol voltak még akkor a vető- és aratógépek, a traktorok vagy akár csak a mai ekék?!

O, tempora, o, mores! – Azok a nehéz, mégis szép idők, a jámbor, tiszta erkölcs! Az akkoriakat istenfélelmük vezérelte örömeinkben, bánatukban. Istenben bízva, aki övéit soha el nem hagyja, várták a jobb időket.

A német ember híres a hűségéről, hát *légy hű mindenekelőtt Istenedhez!* Akkor hű leszel a gazdaságban is. Mert akad ugyan néhány okoskodó csaló, aki kevesebb munkával akar hasznot húzni, de már a gabona színe is elárulja a csalást. Könnyen megismerszik az, aki tisztességtelen munkával saját magát csapja be.

Az akkori munkaeszközök használatát e sorok szerzője is jól ismerte, mivel maga is többször járta végig *faekével* a kemény földeket, és mikor az eke megcsúszott, talpai bizony az ülepét verdesték; de elengedni akkor sem szabadott az ekét, különben – jaj! – mi lett volna!

Ahhoz, hogy eleget tudjanak tenni a szerződésben előírt kötelezettségeknek az uraság iránt, mindenki földműveléssel igyekezett segíteni magán. A gabonát lovak taposták ki, emellett az állandó forgatás – különösen esős időben –, a tisztítás és végül a leszállítás az uradalomba, mindez egy primitív, ugyanakkor komplikált gazdasági rendszer volt.

Aztán végre jöttek a járgányos cséplőgépek; ettől kezdve már nem a lovak taposták ki a gabonát; majd később, a 70-es években megjelent a benzines és gőzcséplőgép. Micsoda óriási fejlődés!

Az emberi életben a legszomorúbb dolog a háború: elpusztítja a békemunka értékét. De minden már nem ennek a könyvecskének a tárgya.

II. PERIÓDUS: Saját földtulajdon

Az 1841-es árvíz idején bebizonyosodott, hogy megboldogult Kiss Antal nem hiába fektetett olyan nagy hangsúlyt a gyakran fenyegető árvizek elvezetésére; akkoriban az általa építtetett két nagy elvezető árok még jó állapotban volt. Azonban a község sorsát mindig szem előtt tartó uraság halála után megfélemedtek az oly nagy jelentőségű vízlevezető árok karbantartásáról. A területet felelőtlenül legelőnek használták, az állatok pedig beletaposták az oda dobott dolgokat. Az árok felső részeit felszántották, fákat ültettek a területre, és további káros változtatásokat vittek véghez, amely ártott az árok fennmaradásának.

Aztán 1872 elején jött egy óriási árvíz.

A földekből csak az a 3 hold maradt szárazon – a *Lázárföldi utcánál* –, amelyet már előzőleg említettünk. Egy alkalommal itatóvályún arra evezett egy vadász, és fogott 3 vadkacsát. Az egész határ víz alatt állt, akár a tenger.

A vízben tömegével lehetett fogni a 2-3 kg-os halakat.

Hiába volt most már minden igyekezet, hogy az árkokat évtizedek alatt ért károkat rendbe hozzák. Végül *Reimschneider Gáspár* falubíró jó példájának, továbbá sok fáradtságnak köszönhetően a lakók, köztük e sorok szerzője, rendkívül nehéz munkával mégis kitisztították az árkokat, lehetővé téve ezzel a víz elvezetését a „Choso”-ba.

Az árvíz azonban mégér egy részletes beszámolót, de majd a következő fejezetben térünk ki rá.

Kedves Olvasó, de mindenekelőtt Ti, drága Honfitársaim, nézzétek el a krónikásnak, aki hosszú élete során mindig szíven viselte szülőhelyünk sorsát, hogy az időrendi sorrendet nem tartotta be szigorúan, és az események év szerint nem egymás után következnek.

A II. periódus kezdetének – tehát az előző század 60-as, 70-es éveinek – két fontos jellemzője volt: a *szereződéses időszak lezárulása*, valamint az áhított *földtulajdonra* és *biztos megélhetésre* irányuló törekvés, amire nemcsak a katalinfalvi telepések vágytak, hanem több százezer nincstelen is.

A környéknek nem volt ipara, vagy ha mégis, csak nagyon szerény mértékben. Ezért a telepések már arra is elszánták magukat, hogy átkelnek az óceánon Amerikába. Akkoriban mindenütt szomorú dalokat énekeltek az Amerikába vándorlásról.

Ezt a földszerzésre irányuló folyamatot egy másik esemény után fogjuk tárgyalni, amely már 1870 őszén bekövetkezett, pontosan úgy, ahogy azt 1816-ban és 1841-ben főtisztelendő Balázs János plébános a parókia történetében már leírta.

1871-ben tartós esőzések követték egymást, és ez 1872 márciusában érte el a tetőpontját. Mintha megnyitlak volna az ég és föld csatornái, nemcsak a katalinfalvi határ, hanem *Bánát* egész területe beltengerré változott.

A határból a lázárföldi kereszttel szemben mindössze 2-3 hold föld maradt szárazon. Az emberek itatóvályújukban eveztek oda, hogy szárazföldet lássanak. Mindenhol vadkacsák és vízimadarak tanyáztak, de a vadászkedvet az akkori körülmények között bizonyára elvetették. Ugyanakkor számos falubeli 2-3 kg-os halakat fogott az ún. „fejtésben”.

Ehhez párosultak 1872. március közepe felé a napéjgyenlőségi viharok. Csaknem fél öl magas hullámok jöttek a határ felől, süvítő vihar és hátorzongató robaj kíséretében. A hullámok két helyen csapódtak be a faluba: *Klek* felől a falu végébe, valamint az *Ernesztházi* utca felől a *Putz* család magasan álló háza mentén a mélyebb fekvésű *Bauerle-házba* (148-as házszám). Az udvart és a kertet egy szempillantás alatt elárasztotta a víz, és hamar elérte az udvarra nyíló ajtókat is. Ezeket gyorsan földdel és trágyával igyekeztek megerősíteni, mert a község első épületeihez tartozó ház alapja igen mélyen volt.

A harangok vihart jeleztek, az emberek összefutottak, hogy trágyával és földdel megrakodott kocsikkal próbálják ellensúlyozni a hatalmas víznyomást. A hullámok magasak és erősek voltak, mivel a víz helyenként elérte a több mint egy öl mélységet.

Mikor a legnagyobb volt a baj, és mi emberek közel álltunk a kétségbeeséshez, jött Isten segítsége... a vihar szinte pillanatokon belül elcsendesedett, és a faluba beáramlott víz lassan visszafolyt... a Bäuerle-háznál segédkezők hazamentek, de az ijedség és félelem, amelyet az elemek tombolása, a hullámok és a vihar borzalma okozott, csak hosszú napok, sőt hetek után múlt el.

A határban kíméletlenül megrekedt és szünni nem akaró víztenger előtt azonban még a legokosabbak is tanácstalanul álltak.

Most már belátta mindenki, hogy a néhai uraság, nemes Kiss Antal miért ragaszkodott annyira a nagyszerűen megépített elvezető árok lelkiismeretes gondozásához. E sorok szerzője később sok gondterhelt emberrel járta meg az elvezetővel párhuzamos utat addig a pontig, ahol az árok már majdnem a „Choso”-ba torkollik (ez a hely az ernesztházi határban van). Ott egy egyszerű híd ívelte át az árkot, de mivel beszakadt, akadályozta a víz gyors elfolyását. Az árok mentén persze egyéb akadályokat is okozott a hanyagság, meggondolatlanság és rossz szokás, így például az árok betemetése útlerővidítés céljából. Ezt csak fáradságos munka árán vascsákánnyal és hosszú nyelű kapával lehetett kitisztítani.

A munkában részt vevő emberek közül kiemelkedett az ifjú Riemschneider Gáspár nagyszerű alakja. Magas, erős testfelépítése és jóságos, együttérző tekintete mindig ott volt, ahol a legnagyobb szükség volt rá. Minden segítő szándékú embert szívesen látott, így e krónika szerzőjét is, aki csatlakozott a munkához és javasolta, hogy az árkot hosszú nyelű szerszámokkal mélyítsék és tisztítsák, ami fáradságos munkával sikerült is. Riemschneider Gáspárt a vízelvezetési munkálatok során tanúsított érdemei elismeréseként falubíróvá választották.

Az ez évi (1872) termés egyenlő volt a nullával, de a következő évi (1873) sem tartozott a legjobbak közé, mert május 27–28-án erős fagy károsította a búzát, és ez hátrányosan befolyásolta annak minőségét és mennyiségét.

Ekkor éleződött ki a község és az uraság közti sajnálatos ellentét is, amelyet egyes lelkiismeretlen uszítók még inkább elmélyítettek. Az általános szimpátia ennek ellenére az uraság és a béke mellett szólt. Ehhez a község akkori plébánosának, dr. Ebner Alajos úrnak a békítő szavai is hozzájárultak. Megnyerő volt emellett az uraság személyisége is; a békességre hajlók minden alkalmat megragadtak, hogy kifejezzék hódolatukat a jólelkű úri párnak.

A Begaszentgyörgyön lakó uraság – Isten tiszteletére – gazdag ajándékokat adományozott templomunknak, nagy ünnepnapokon pedig kizárólag a katalinfalvi templomba járt szentmisére. Ilyenkor a lövészek, akiknek az uraság volt a pártfogójuk és bőkezű mecénásuk, nagy parádét rendeztek. A nemes pár érkezésekor és távozásakor sortüzet adtak le, a nemes úr és a felesége pedig jelenlétével emelte az ünnepnapok fényét.

Végül mégis csak hárman maradtak, akik hűségesen kitartottak az uraság mellett: *Herold*, *Weiss Antal* és *Putz* asszony. A legvégén már csak utóbbi, mert gyermekeire, főként egyetemista fiára hallgatva inkább az uraság mellett döntött. Így a községet és uraságot összekötő szál egyre lazult.

A lelkiületében is nemes úri pár azonban finom érzékkel hallgatta a fiatal egyetemista, Putz közbenjárását szülőfalujáért.

Ugyanakkor hasztalanul beszélt a néphez *Lumbay*, a budapesti ügyvéd, akinek felszólalása inkább lázításra hasonlított. A legezaltáltabbak uszítása sem használt az égvilágon semmit, főleg miután „kilógott a lóláb” a *Lumbay*-féle elszámoláskor, mivel az ügyvéd gazdaságonként 87 forint munkadíjat kért. Ebből – a semmiért – egész csinos kis összegre tett szert, és behajtásával igencsak sietett; bizonyára sejtette, hogy a nemes *Ittebei Kiss* család másképp fog reagálni, ha életbe lép a már publikált telepestörvény.

Aztán *Riemschneider Gáspár* bíró vezetésével 8 tagú küldöttség indult az urasághoz, köztük *Schäfer János*, *Gion Albert* és *Putz József*, hogy felkérjék, az 1873. évi törvény által garantált földet szíveskedjék rendelkezésre bocsátani.

A nemes úr a legnagyobb jóindulattal fogadta a delegációt. „*Drága emberek – kezdte –, apám, megboldogult Kiss Antal, mindig az Úr által rábizott gyermekeiként kezelt benneteket és apáitokat. Én is az ő példáját akarom követni. A törvény összesen 5 hold földet biztosít nektek. Ebből egy férfi nehezen tudja eltartani a családját. Ezért én 13 holdat adok nektek; ebből 8 hold termőföldet, 3 hold legelőt, 1 hold házrészét és 1 hold szőlőt. Gazdálkodjatok rajta Isten áldásával!*”

Ez a nagylelkűség nem szorul dicshimnuszra: a nemes tett önmagáért beszél. A későbbiekben a kormány beavatkozására amortizálták a földvételi árat – 200 (kétszáz) forint – így egy hold éves törlesztése alig volt több, mint korábban egy hold föld bérleti díja.

A küldöttség megindult szívvel mondott köszönetet a nemes úri párnak, és boldogan sietett hazafelé, hogy mindenkinek elűjságojja a jó hírt. Csakhogy ez nem ment olyan egyszerűen. A falu elején néhány békétlenkedő várta a küldötteket. Fegyverrel a kezükben megállították a delegációt, és azt kérdezték: „Ki küldött titeket?” A delegáció egyik tagja, *Putz József* azt felelte: „*János bátya, ha nem akar elmenni a földjéért, majd én elmegyek; megéri a fáradságot: 13 holdat kap mindenkik.*” Erre már felfigyelt *János bátya*, hallgatott egy darabig, majd csak ennyit mondott: „*Hátra arc!*”

1802 (ezernyolcszázkettes) hold föld cserélt gazdát, még ha csak lassanként is, de könnyen leküzdhető nehézségek árán. A jómódúbb falubeliek már 5-6 éven belül megerősödtek anyagilag.

Ekkor újabb kedvező alkalom nyílt földszerzésre.

Az uraság anyagi helyzete megingott, így a *Katalin*falvához legközelebb fekvő, kiváló minőségű földek eladását tervezték (a hatvani származású *Deutsch*-nak). Az úri család fennmaradásáért folytatott emberfeletti küzdelemben a nemes asszony, *Kiss Heléna* egy darabig oroszlánként küzdött a földek eladása ellen.

Minderről hűségese híve és orvosa, dr. *Putz Jakab* is tudott. Egy nap azonban a nemes asszony azt mondta, hogy az 1600 hold föld eladása elkerülhetetlen; nagyon örülne, ha az orvos, aki már korábban is sikeresen közreműködött a földtulajdoncserénél, ezúttal sem habozna, és segítene az embereknek.

„*Kedves doktor – mondta –, elődeink mindig jóindulattal viseltettek a katalin-falviak iránt. A most kínálgató alkalom, hogy segítsünk az embereknek, nem tér vissza egykönnyen. Én is örömmel venném, ha ön, kedves doktor, elfogadna 200 hold földet, hiszen helybeli, és ezáltal az emberek bátorsága és bizalma is nőne.*”

„Kegyelmes asszonyom – válaszolta az orvos –, kérése számomra szent, főleg hogy olyan ügyről van szó, amely kétségtelenül községünk javát szolgálja, amiért az Kegyelmednek örökké hálás lesz; 200 holdat nem tudok és nem is akarok szerezni; ez csak bizalmatlanságot és irigységet szítana; ehelyett szeretném megosztani testvéreimmel az édesanyámra eső földrészt, majd átvenni azt a területet, ami nekik nem kell. Ily módon biztatnám honfitársaimat, hiszen bizalomra nagy szükségünk van; mert ellenségből és megrontókból lesz elég.”

Sajnálatos módon így is történt minden. De szerencsére a fiatal orvos egy határozott, állhatatos embert választott segítőtársául, olyat, amilyen maga is volt; a derék, lelkiismeretes *Gion Albert* falubíró.

Ők ketten osztották fel a dobszóra összegyűlt falubelieket 100 hold földenként 16 csoportra. Úgy tűnt, a földfelosztás és vásárlás akadálytalanul lezajlik.

A bíró tisztességes javaslata a következő volt:

800 holdanként két mező a Lázárföldi utcától jobbra és balra; mindez összesen 1600 hold földet tett ki. Ha a vevő 4 hold földre tart igényt, két holdat kap a nyári ugarból, kettőt a téliből; ezen belül a nyáriból egy holdat elől, a faluhoz közel, egyet pedig távolabb. Ugyanez érvényes a téli ugarra.

Ekkor váratlanul két zavaró esemény történt.

A hívei anyagi boldogulásáért is aggódo lelkipásztor, dr. Ebner Alajos plébános úr arra buzdította az egyébként minden inzultálást kerülő *Gion Albert* falubíró, hogy zárja le az egész földvásárlási akciót. Ezenkívül a plébániára hívatta Putz doktort. Hívei iránt érzett bizonyosan őszinte aggodalmában a következő szavakkal rivallt rá a körzeti orvosra:

„Mit művel az emberekkel? Pusztulásba viszi őket: mindannyian tönkremennek!” A fiatal orvos a legnagyobb nyugalommal azt felelte:

„Főtisztelendő úr! Én is köztük vagyok” Mire a plébános: „Maga is tönkre fog menni!”

„Nem, főtisztelendő úr! Hiszen rám zúdulna a családom, sőt az egész falu haragja, ha meggondolatlanul szerencsétlenséget hoznék rájuk. Kérem, engedjen meg egy megjegyzést: alázattal és tisztelettel maghajlok az ön őszinte aggodalma – hívei üdvéért érzett lelkipásztori aggodalma – előtt, és köszönöm azt.

De engedje meg, hogy anyagi jólétükről én gondoskodjam, hiszen néhányan közülük vér szerinti rokonaim, de a szívemhez minden katalinfalvi közel áll. A bácskai földekért 700-800, sőt 1000 forintot fizetnek; a kegyelmes úr csak 200 forintot kér holdanként, pedig ezek a földek sem érnek kevesebbet. A holdankénti 80 forint készpénzfizetés persze nagy teher, de bátorság nélkül nincs nyereség, és ebben az esetben szorgalmas embereink nyerni fognak.”

Az őszinte, nyugodt érvelés hallatán a tisztelendő úr jobb belátásra tért, és *Gion* bíró folytathatta a földek felosztását.

Ekkor egy második nehézség szólt közbe.

A vagyonosak, akik már több földet jegyeztek elő, rábeszéléstől Knapp mérnököt, hogy először ők kapjanak földet, elsősorban a faluhoz legközelebbi, kiváló minőségű területről. Egyikük már meg is kapta a faluhoz közeli 120 holdját.

Ezt követte még két vásárló egyaránt 100 hold földdel, majd 70-50 holdasok következtek és így tovább. Erre nagy tumultus támadt, és megint az a veszély fenyegetett, hogy a jó ügy megfeneklik.

De Gion Albert, az igaz, derék bíró személyében feltámadt a falu lelkiismerete. Késő este, miután látta, hogy a földek igazságtalan elosztása tovább folytatódik, elment a fiatal körzeti orvoshoz, kinek őszinte, hazaszerető lelkületét jól ismerte. Az orvost épp a szomszédos Kis-Torákra hívták szüléshez, ezért csak este 9 óra körül ért haza. Amint Gion bírótól értesült a földosztás szomorú állásáról, mindketten azonnal Kiss (Damaszkin) Heléna uraságához siettek, aki mindig szívesen látta az orvost, így most is kedvesen fogadta.

„Szép öntől, drága doktor, hogy ilyen késői órán is az egészségünkért aggódik.” Az orvos így válaszolt: „Köszönöm kegyelmednek a jóságos szavakat, de nem ölhetem magamra az erény látszatát: vagyis a szükségét nem tüntethetem fel erényként. A szükség hozott kegyelmedhez, egy szerencsétlenség, amelyhez az ön segítségét kérem.”

Ezután az orvos felvázolta a földosztás igazságtalan menetét, melynek következtében a gazdagok több joghoz jutottak, mint a szegények, akik már eleve kevesebb földet tudtak szerezni.

Elmondta azt is, hogy a bíró még késő este értesítette őt, és haladéktalan intézkedést sürgetett.

„Ó, kedves doktor, miért nem hozta el a bírót is?” – szölt a nemes asszony.

„Több esetből tudom – felelte az orvos –, hogy kegyelmed mindig a teljes igazságot akarja tudni, és ha lehet, akkor azt első kézből. Ezért egyből magammal hoztam a bírót; ő szintén ragaszkodik kegyelmed rendelkezéseihez, és bizonyosan hálas lesz, ha kegyelmed e kései órán fogadja.”

Így a jóságos asszony kérésére behívták Gion bírót. Az uraság helytel kínálta asztalánál, majd a derék, lelkiismeretes Gion úr nyugodt, de meggyőző hangon részletesen ismertette a katalinfalvi esetet.

Válaszul az asszony azt felelte: „Bíró úr, e nemes ügyre nem találhatott volna jobb szószóló és segítő társat, mint drága doktorunkat.”

A jelenlevő G..... felügyelőnek pedig a következő utasítást adta:

„Kérem, holnap gondoskodni arról, hogy a földosztás *pontosan úgy* történjen, ahogy azt az imént Gion Albert bíró úr elmondta.”

Üdvösség neked Katalinfalva, szeretet szülőfalunk!

Akkor még voltak hű lelkeid, becsületes bírád, aki vihart, ködöt, éjszakát nem bánva tette a kötelességét. De áldja az ég a nemes asszonyt, Kiss (Damaszkin) Helénát, a férjét, gyermekeiket és azok gyermekeit is! Nehéz lenne találni széles e földön még egy ilyen nemes lelkű, jótékony családot.

Habeant vitam aeternam!

Kisebb összezördülés történt másnap, amikor az orvos Katalinfalván rendelt. A falu jegyzője, *Krisch* kezdte a vitát:

„Mit avatkozik bele a falu ügyeibe? Talán magának is kellett volna adni egy jó helyet!”

Az orvos azt felelte: „Jegyző úr, orvosként a faluvezetőség és -bizottság tagja vagyok. Amit tettem, azt jogalkotó bíránkkal egyetértésben tettem, így jó oldalon állok. Pereljen minket ott, ahol akar! Én nemcsak családtagjaimat, hanem minden katalinfalvit rokonomnak tekintek, és segítem őket, ahol tudom. Adjuk talán a szegényeknek a lázárföldi határt, ahol 3 éve jégeső- és vízkárok vannak?” Végül maguk a gazdagok is belátták, hogy a földek felosztása Gion bíró javaslatai szerint lesz a legjobb. Az akkori elv még ma is érvényes:

„*A becsületesség jó útitárs*”

A krónikás, jelen sorok szerzője, azért idézi szó szerint az eseményeket, hogy ezzel – minden személyes rosszindulat nélkül – hű maradjon a valósághoz. A szerző lelki szemei előtt mindig az emberi megbocsátás ékes példája lebegett: Kiss Heléna asszonynak sokszor volt része igazságtalanságban, de jóságos szívével mégis eltűrte és megbocsátotta azokat.

A kulisszák mögött nagy harcok folytak az 1600 hold földért; mindezt kevesen tudták, még kevesebben értették. Requiescant in pace – de béke poraikra!

A történelemnek, még ha csak egy kis falué is, mindig az igazságot kell továbbadnia; így az emberek tanítómesterévé válik. Világosan el kell beszélnie, milyen tévedéseik vagy eltévelyedéseik voltak őseinknek; ugyanakkor örök helyet kell fenntartania az utódok hálás emlékezetében mindazoknak, akik embertársaikkal szemben hűen, lelkiismeretesen végezték kötelességüket, és ezáltal ékes példaképpé váltak.

Katalinfalva község javát szolgálta *Riemschneider Gáspár*, *Gion Albert*, *Keks Miklós* és *Putz József*. Az ő nevük nem merülhet feledésbe, mert „*verba movent, exempla trahunt*” („A szó elgondolkodtat, a példa cselekedetre hív”). Vivant sequentes!

Hálátlan és igazságtalan lenne, ha nem szólnánk annak az intézetnek az alapításáról és működéséről, amely – kezdetben szerényen, de idővel megerősödve – áldásosan működött 8 évig. Ez volt a „Katalinfalvai takaré- és előlegegyesület”, amely a szükség gyermekeként jött létre, és az önszegélyezést célozta meg.

Ahogy azt a körzeti orvos saját nehéz életének tapasztalataiból előrelátta, az 1600 hold föld megvásárlása és néhány rossz termésű év után pénzhiány lépett fel a faluban. Ennek felszámolására alapította az orvos több száz hasonló gondolkodású társával együtt az önszegélyezést célzó takaré- és előlegegyesületet.

Rábészélte a fiatal, törekvő *Holinger János* tanár urat, hogy vállalja el az intézet könyvelését, és ő az első években nagy szorgalommal és odaadással el is végezte a feladatot.

Nemsokára a falubeliek is bekapcsolódtak az intézet működésébe. Néha pénzbe-téttel, de leginkább előleg felvételével, amihez természetesen bizalomra és előzékenységre is szükség volt. A honfitársaiért aggódó körzeti orvos sok barátját ösztönözte pénzbefektetésre. Így egyre nagyobb segélyösszeget gyűjtöttek, és nagy részét arra fordították, hogy a helybeli lakosságot megszabadítsák a külső uzsorásoktól. Ez minden esetben sikerült is.

A takaré- és előlegegyesület tagjai 8%-os kamatot fizettek, tagsággal nem rendelkező falubeliek 12%-ot, nem falubeli érdekeltek 15%-ot.

Megjegyzésként még annyit, hogy máshol az ehhez hasonló intézetek sokkal magasabb kamatot számoltak fel, míg az uzsorások 40-50, sőt gyakran 70%-ot.

Mivel a buzgó könyvelőnek máshol jobb keresetet kínáltak, lemondott. Ezért találni kellett a helyére egy tapasztalt, ügyes egyesületi tagot, hogy az folytassa a könyvelő nehéz, bár szerényen honorált munkáját. Holinger lelkiismeretes, derék utóda végül *Stumpf Jakab* úr lett, és önzetlenül végezte a könyvelői teendőket.

Csaknem 8 évig működött ez a takaré- és előlegegyesület, sok százak, sőt ezrek öröme.

Idővel a pénzviszonyok jelentősen javultak, majd 1889-ben megalakult a községi takarékpénztár. Így a takaré- és előlegegyesületet lelkiismeretesen és az előírásoknak megfelelően fel kellett számolni.

Most áttérünk arra a mizériára, amely több mint egy évtizedig mardosta a falu nyugalmit és békéjét. A 60-as évek közepén a falu vezetősége jótállással bérelte az uradalmi földek egy részét, és ezt a falubeliek között – szolidáris felelősség terhe mellett – művelésre felkínálta. Ezáltal a bíró joga és kötelessége volt, hogy a késedelmes fizetők hátralékait idejében behajtsa.

A község vállalta, hogy a bérelt földeket biztosítja jégkár ellen; így csak a rossz termés vagy a fizetni nem akarás indokolhatta a kisebb tartozásokat.

Ennek ellenére előfordult, hogy a késedelmes fizető bérelt földjének terméshozamát korán reggel vagy este a sötétben eladta, és a fizetést másokra hagyta.

Az uraság – sajnos – túl sokáig volt türelmes; egyes „jónak” nevezett bírák pedig még tovább voltak türelmesek.

Így a becsületesen fizető földbérlő végignézhette, ahogy a lelkiismeretlenek sötétben eladták terményüket. Az ilyen esetek feljelentése hiábavaló volt: a bíró „jó” volt, túlságosan is jó, mert nem teljesítette a kötelességét.

Az uraságnak járó földbérlés idővel elérte a 42 000 forintot, amely akkoriiban óriási összegnek számított. A „jó” bírák, ahogy a szólás mondja, nem akarták nagydobra verni a dolgot, inkább egymás után lemondtak. Végül *Putz József* személyében sikerült megfelelő embert találni a posztra. Ő rendelkezett azzal az energiával, hogy átvegye és megoldja a nehéz, keserves feladatot. Hamarosan életveszélyes figyelmeztetéseket kapott. Hiába ruházta fel őt a bizottság a késedelmes fizetők elleni bárminemű végrehajtás jogával; a gyűlölet rázúdult, és az ő személye jelentette az egyetlen, utolsó okot a fizetésre.

Ezért fontos tudnunk, milyen nehéz feladatok elé állította a sors a két bírát, Gion Albertet és Putz Józsefet.

(Folytatjuk)